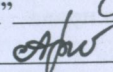

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра адміністративного та інформаційного права

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри
адміністративного і інформаційного права

“ 23 ” 06 2020 р.
 (Арістова І.В.)

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ (СИЛАБУС)

ОК 1.1.3. ЗАКОНОДАВСТВО І ПРАВО В АПК

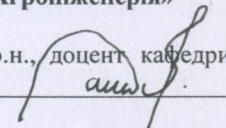
Спеціальність: 208 «Агроінженерія» ОС «Магістр»

Освітня програма: «Механізація сільського господарства»

Факультет: *інженерно-технологічний*

2020-2021 навчальний рік

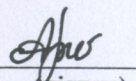
Робоча програма з дисципліни *Законодавство і право в АПК* для студентів за спеціальністю **208 «Агроінженерія»**

Розробник: к.ю.н., доцент кафедри адміністративного та інформаційного права Роговенко О.В.

Робоча програма розглянута на засіданні кафедри адміністративного та інформаційного права.

Протокол від 22.06 2020 року № 22

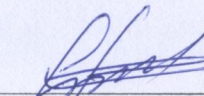
Завідувач кафедри адміністративного та інформаційного права

(підпис)

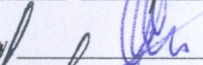
I.V. Арістова

Погоджено:

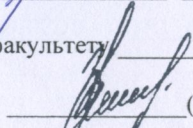
Гарант освітньої програми

 (O.A. Сармаков)

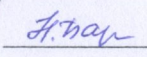
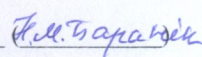
Декан інженерно-технологічного факультету

 (М. Я. Довжик)

Декан юридичного факультету

 (С. Л. Запара)

Методист отдела качества образования, лицензирования и аккредитации

Зареєстровано в електронній базі: дата: 01.07. 2020 р.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання MEX м	денна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань: 20 Аграрні науки та продовольство Спеціальність 208 «Агроінженерія»	Нормативна	
Модулів - 2	ОС: <i>Magistr</i>	Рік підготовки:	
Змістових модулів: 2		2020-2021 й	
		Курс	
		6	
		Семестр	
		11	
		Лекції	
		8	
		Практичні, семінарські	
		8	
	Лабораторні		
	Самостійна робота		
	74		
	Індивідуальні завдання:		
	-		
	Вид контролю:		
	Залік		
Загальна кількість годин – 90			
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 0,9 самостійної роботи студента - 4,1			

Примітка: Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання - 18%/82% (16/74)

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: Дати студентам теоретичні знання та практичні навички з правових знань та застосування їх у трудовій діяльності. Вивчення програмного матеріалу допоможе студентам, та майбутнім керівникам, спеціалістам більш глибоко і всебічно засвоїти основні питання правового регулювання суспільних відносин у народногосподарській та інших сферах суспільного життя.

Законодавство і право в АПК є базовою дисципліною для підготовки спеціалістів різних галузей. Розуміння основ конституційного, адміністративного, цивільного, трудового, фінансового та інших галузей права – необхідна умова життєдіяльності кожного громадянина України.

Завдання:

- збагачення студентів необхідними для сучасного фахівця загальнокультурними знаннями;
- сприяння формуванню національної свідомості;
- дати студентам теоретичні та практичні навички з правових знань та застосування їх у трудовій діяльності;
- ознайомити студентів з основними галузями права;
- підвищити рівень правової свідомості та правової культури.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

знати : предмет і завдання курсу, її зв'язок з іншими дисциплінами; поняття, основні структурні елементи, функції права, основні етапи та особливості розвитку права. Організацію роботи органів державної влади та місцевого самоврядування зі зверненнями громадян; депутатські запити, звернення, запитання, порядок їх внесення і розгляду; гарантії діяльності депутатів місцевих рад, особливості організації роботи Голови місцевої ради; організацію роботи органів державної влади та місцевого самоврядування зі зверненнями громадян. Основні правові положення соціального захисту населення України, правові основи господарських правовідносин між юридичними особами в Україні. Правове становище товарних сільськогосподарських виробників, основи правового положення земель в Україні, їх правовий режим використання, систему оподаткування в Україні, суб'єкти, об'єкти ставки оподаткування.

уміти: Давати правовий аналіз діям Верховної Ради України, аналізувати принципи і структуру організації та діяльності Верховної Ради України. Орієнтуватися у питаннях здійснення захисту прав та свобод людини та громадянина; складати проекти звернень та запитів; застосовувати на практиці отримані теоретичні знання.

3. Програма навчальної дисципліни

Затверджена Вченою Радою СНАУ протокол № 7 від 26.12.2018 р.

Модуль 1

Змістовний модуль 1.

Тема 1. Основи конституційного права України

Поняття конституційного ладу і його співвідношення з державним ладом. Конституційний лад - державний лад конституційної держави. Закріплення конституційного ладу в Конституції України. Риси України як конституційної держави. Засада конституційного ладу як загальний конституційно-правовий інститут.

Конституційне закріплення форми Української держави. Україна - унітарна держава. Поняття та риси унітарної держави. Україна - республіка. Основні риси республіканської форми правління. Види республік. Особливості республіканської форми правління в Україні. Характеристика політичного режиму в Україні.

Тема 2. Основи адміністративного права України.

Поняття адміністративного права та предмет адміністративного права. Управління в галузі агропромислового комплексу. Поняття адміністративної відповідальності. Види адміністративних стягнень. Основні принципи місцевого самоврядування. Поняття основних принципів місцевого самоврядування: народовладдя, законності, гласності, колегіальності, поєднання місцевих і державних інтересів, виборності, правової, організаційної та матеріально-фінансової самостійності, державної підтримки та гарантій місцевого

самоврядування, підзвітності та відповідальності перед територіальною громадою, судового захисту прав місцевого самоврядування.

Функції місцевого самоврядування. Поняття та характеристика функцій місцевого самоврядування в Україні та у зарубіжних країнах.

Місцеве самоврядування як основа конституційного ладу України. Місцеве самоврядування і державна влада. Централізація та децентралізація. Громадянське суспільство і місцеве самоврядування. Критерії місцевого самоврядування.

Тема 3. Основи цивільного та сімейного права України.

Предмет, суб'єкти та об'єкти цивільного права. Поняття та ознаки правочину. Умови дійсності правочинів. Форма та умови укладення правочину. Сімейне право України-Русі за часів Київської централізованої держави та у період феодальної роздробленості.

Цивільне право в українських землях у складі Польсько-Литовської держави. Магдебурзьке право.

Поняття територіальної громади. Правоздатність територіальної громади. Статут територіальної громади села, селища, міста, його структура і зміст. Обмеження прав територіальних громад на місцеве самоврядування.

Тема 4. Основи трудового права.

Предмет трудового права. Загальні положення та зміст колективного договору. Поняття, сторони, умови та види трудового договору. Загальний порядок укладення трудового договору.

Припинення трудового договору. Поняття основ місцевого самоврядування. Система основ місцевого самоврядування України.

Поняття територіальних основ місцевого самоврядування та їх елементи. Адміністративно-територіальний устрій і місцеве самоврядування.

Матеріально-фінансові основи місцевого самоврядування: поняття та структура.

Модуль 2

Змістовний модуль 2

Тема 5. Основи права про соціальний захист і охорону здоров'я.

Предмет та джерела соціального захисту. Система органів соціального забезпечення. Види державних пенсій та допомоги. Загальна характеристика форм прямого волевиявлення громадян та інших форм участі населення у здійсненні місцевого самоврядування. Місцевий референдум: правове регулювання організації і проведення. Предмет місцевого референдуму. Питання, що виносяться на місцевий референдум. Принципи і стадії проведення місцевого референдуму. Суб'єкти ініціювання та призначення місцевого референдуму. Дорадче опитування громадян України.

Місцеві вибори: загальні питання організації та проведення виборів, особливості обрання сільських, селищних та міських голів, депутатів представницьких органів місцевого самоврядування на базовому та регіональному рівнях.

Загальні збори громадян за місцем проживання. Місцеві ініціативи. Громадські слухання. Мітинги, ходи, демонстрації.

Тема 6. Основи господарського права.

Поняття та види господарської діяльності. Поняття та види суб'єктів господарювання. Ліцензування певних видів підприємницької діяльності. Види та організаційно-правові форми підприємств. Система місцевих рад. Форми та організація діяльності місцевих рад та їх органів. Акти місцевих рад.

Повноваження сільських, селищних, міських рад. Загальна та виняткова компетенція сільських, селищних, міських рад. Особливості повноважень районних у містах рад.

Сільський, селищний, міський голова: правовий статус, порядок обрання, організація роботи, термін повноважень. Випадки і порядок дострокового припинення повноважень. Відповідальність, підзвітність і підконтрольність голови. Повноваження сільського, селищного, міського голови, його акти.

Органи самоорганізації населення: поняття, принципи організації та діяльності, порядок створення, повноваження, гарантії діяльності.

Тема 7. Основи аграрного права.

Предмет аграрного права. Об'єкти аграрних правовідносин.

Суб'єкти аграрних правовідносин. Правове становище аграрних підприємств кооперативного типу.

Правове становище аграрних підприємств корпоративного типу. Особливості правового статусу депутатів місцевих рад. Депутатський мандат. Повноваження депутата місцевої ради. Депутатський запит і депутатське запитання.

Форми роботи депутатів місцевих рад. Організація роботи у радах та інших виборних органах.

Гарантії діяльності депутатів місцевих рад: поняття, класифікація та особливості.

Тема 8. Основи земельного права.

Предмет земельного права. Поняття і зміст права власності на землю.

Виникнення і припинення права власності на землю. Поділ земельного фонду на категорії земель. Функції та повноваження виконавчих органів місцевих рад. Делеговані повноваження. Особливості повноважень районних у містах виконавчих органів. Виконавчий апарат районної, обласної ради.

Акти виконавчих органів місцевих рад.

Відповідальність виконавчих органів перед представницькими органами місцевого самоврядування.

Тема 9. Основи фінансового права України.

Поняття, предмет, метод фінансового права. Поняття бюджету та бюджетної системи.

Правові засади бюджетного процесу в Україні. Правові засади податкової системи.

Класифікація посад в органах місцевого самоврядування. Вимоги до посад. Ранги посадових осіб місцевого самоврядування. Атестація посадових осіб місцевого самоврядування.

Граничний вік перебування на службі в органах місцевого самоврядування.

Основні принципи служби в фінансових установах. Особливості організації служби в апараті Національного банку України. Порядок прийняття державного бюджету України. Контроль за виконанням та внесення змін до державного бюджету України.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових	Кількість годин
-----------------	-----------------

модулів і тем	денна форма						денна форма					
	Усьо- го	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	сем	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ГАЛУЗІ КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРАВА ТА ДЕМОКРАТИЧНИХ ЗАСАД УКРАЇНИ.												
Змістовий модуль 1. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ГАЛУЗІ КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРАВА ТА ДЕМОКРАТИЧНИХ ЗАСАД УКРАЇНИ.												
Тема 1. Основи конституційного права України	20	2	2			16						
Тема 2. Основи адміністративного права України.												
Тема 3. Основи цивільного та сімейного права України.	20	2	2			16						
Тема 4. Основи трудового права.												
Разом за змістовим модулем 1	40	4	4			32						
Модуль 2. КОНСТИТУЦІЙНО – ПРАВОВИЙ СТАТУС ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ ТА ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ.												
Змістовий модуль 2. КОНСТИТУЦІЙНО – ПРАВОВИЙ СТАТУС ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ ТА ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ.												
Тема 5. Основи права про соціальний захист і охорону здоров'я.	18	2	2			14						
Тема 6. Основи господарського права.												
Тема 7. Основи аграрного права	18	2	2			14						
Тема 8. Основи земельного права.												
Тема 9. Основи фінансового права України.	14	-	-			14						
Разом за змістовим модулем 2	50	4	4			42						
Усього годин з курсу	90	8	8			74						

5. Темі та план лекційних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1: Основи конституційного права України. План 1. Поняття конституційного ладу і його співвідношення з державним ладом. 2. Конституційний лад - державний лад конституційної держави.	2

	<p>3. Закріплення конституційного ладу в Конституції України.</p> <p>Тема 2: Основи адміністративного права України.</p> <p>План</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття адміністративного права та предмет адміністративного права. 2. Управління в галузі агропромислового комплексу. 3. Поняття адміністративної відповідальності. 4. Види адміністративних стягнень. 5. Основні принципи місцевого самоврядування. 	
2	<p>Тема 3: Основи цивільного та сімейного права України.</p> <p>План</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Предмет, суб'єкти та об'єкти цивільного права. 2. Поняття та ознаки правочину. 3. Умови дійсності правочинів. 4. Форма та умови укладення правочину. 5. Сімейне право України-Русі за часів Київської централізованої держави та у період феодалної роздробленості. <p>Тема 4. Основи трудового права.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Предмет трудового права. 2. Загальні положення та зміст колективного договору. 3. Поняття, сторони, умови та види трудового договору. 4. Загальний порядок укладення трудового договору. 	2
3	<p>Тема 5. Основи права про соціальний захист і охорону здоров'я.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Предмет та джерела соціального захисту. Система органів соціального забезпечення. 2. Види державних пенсій та допомоги. 3. Загальна характеристика форм прямого волевиявлення громадян та інших форм участі населення у здійсненні місцевого самоврядування. <p>Тема 6. Основи господарського права.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття та види господарської діяльності. 2. Поняття та види суб'єктів господарювання. 3. Ліцензування певних видів підприємницької діяльності. 4. Види та організаційно-правові форми підприємств. 5. Система місцевих рад. 6. Форми та організація діяльності місцевих рад та їх органів. Акти місцевих рад. 	2
4	<p>Тема 7. Основи аграрного права.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Предмет аграрного права. 2. Об'єкти аграрних правовідносин. 3. Суб'єкти аграрних правовідносин. 4. Правове становище аграрних підприємств кооперативного типу. 5. Правове становище аграрних підприємств корпоративного типу. <p>Тема 8. Основи земельного права.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Предмет земельного права. 2. Поняття і зміст права власності на землю. 3. Виникнення і припинення права власності на землю. 3. Поділ земельного фонду на категорії земель. 	2

	4. Функції та повноваження виконавчих органів місцевих рад.	
5	<p>Тема 9. Основи фінансового права України.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття, предмет, метод фінансового права. 2. Поняття бюджету та бюджетної системи. 3. Правові засади бюджетного процесу в Україні. 4. Правові засади податкової системи. Класифікація посад в органах місцевого самоврядування. Вимоги до посад. 	-
	Разом	8

6. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	<p>Тема 1. Основи конституційного права України</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Риси України як конституційної держави. 2. Засада конституційного ладу як загальний конституційно-правовий інститут. 3. Конституційне закріплення форми Української держави. 4. Україна - унітарна держава. 5. Поняття та риси унітарної держави. Україна - республіка. <p>Тема 2. Основи адміністративного права України.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття основних принципів місцевого самоврядування: народовладдя, законності, гласності, колегіальності, поєднання місцевих і державних інтересів, виборності, правової, організаційної та матеріально-фінансової самостійності, державної підтримки та гарантій місцевого самоврядування, підзвітності та відповідальності перед територіальною громадою, судового захисту прав місцевого самоврядування. 2. Функції місцевого самоврядування. 	2
2	<p>Тема 3: Основи цивільного та сімейного права України.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Цивільне право в українських землях у складі Польсько-Литовської держави. Магдебурзьке право. 2. Поняття територіальної громади. <p>Тема 4. Основи трудового права.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Припинення трудового договору. 2. Поняття основ місцевого самоврядування. 3. Система основ місцевого самоврядування України. 4. Поняття територіальних основ місцевого самоврядування та їх елементи. 	2
3	<p>Тема 5. Основи права про соціальний захист і охорону здоров'я.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Місцевий референдум: правове регулювання організації і проведення. Предмет місцевого референдуму. 2. Питання, що виносяться на місцевий референдум. 3. Принципи і стадії проведення місцевого референдуму. Суб'єкти ініціювання та призначення місцевого референдуму. 4. Дорадче опитування громадян України. <p>Тема 6. Основи господарського права.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Повноваження сільських, селищних, міських рад. 2. Загальна та виняткова компетенція сільських, селищних, міських рад. 	2

	3. Особливості повноважень районних у містах рад . 4. Сільський, селищний, міський голова: правовий статус, порядок обрання, організація роботи, термін повноважень.	
4	Тема 7. Основи аграрного права. 1. Особливості правового статусу депутатів місцевих рад. 2. Депутатський мандат. 3. Повноваження депутата місцевої ради. 4. Депутатський запит і депутатське запитання. Тема 8. Основи земельного права. 1. Делеговані повноваження. 2. Особливості повноважень районних у містах виконавчих органів. 3. Виконавчий апарат районної, обласної ради.	2
5	Тема 9. Основи фінансового права України. 1. Ранги посадових осіб місцевого самоврядування. 2. Атестація посадових осіб місцевого самоврядування. 3. Граничний вік перебування на службі в органах місцевого самоврядування.	-
Разом		8

7. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1: Основи конституційного права України. 1. Основні риси республіканської форми правління. 2. Види республік. Особливості республіканської форми правління в Україні. 3. Характеристика політичного режиму в Україні. Тема 2: Основи адміністративного права України. 1. Поняття та характеристика функцій місцевого самоврядування в Україні та у зарубіжних країнах. 2. Місцеве самоврядування як основа конституційного ладу України. 3. Місцеве самоврядування і державна влада. 4. Централізація та децентралізація. 5. Громадянське суспільство і місцеве самоврядування. Критерії місцевого самоврядування.	16
2	Тема 3: Основи цивільного та сімейного права України. 1. Правоздатність територіальної громади. 2. Статут територіальної громади села, селища, міста, його структура і зміст. 3. Обмеження прав територіальних громад на місцеве самоврядування. Тема 4: Основи трудового права. 1. Адміністративно-територіальний устрій і місцеве самоврядування. 2. Матеріально-фінансові основи місцевого самоврядування: поняття та структура.	16

3	Тема 5: Основи права про соціальний захист і охорону здоров'я. 1. Місцеві вибори: загальні питання організації та проведення виборів, особливості обрання сільських, селищних та міських голів, депутатів представницьких органів місцевого самоврядування на базовому та регіональному рівнях. 2. Загальні збори громадян за місцем проживання. 3. Місцеві ініціативи. Громадські слухання. Мітинги, ходи, демонстрації. Тема 6: Основи господарського права. 1. Випадки і порядок дострокового припинення повноважень. Відповідальність, підзвітність і підконтрольність голови. 2. Повноваження сільського, селищного, міського голови, його акти. 3. Органи самоорганізації населення: поняття, принципи організації та діяльності, порядок створення, повноваження, гарантії діяльності.	14
4	Тема 7: Основи аграрного права. 1. Форми роботи депутатів місцевих рад. 2. Організація роботи у радах та інших виборних органах. 3. Гарантії діяльності депутатів місцевих рад: поняття, класифікація та особливості. Тема 8: Основи земельного права. 1. Акти виконавчих органів місцевих рад. 2. Відповідальність виконавчих органів перед представницькими органами місцевого самоврядування.	14
5	Тема 9: Основи фінансового права України. 1. Основні принципи служби в фінансових установах. 2. Особливості організації служби в апараті Національного банку України. 3. Порядок прийняття державного бюджету України. 4. Контроль за виконанням та внесення змін до державного бюджету України.	14
Разом		74

8. Методи навчання

- Методи навчання за джерелом знань:
 - Словесні: розповідь, пояснення, бесіда (евристична і репродуктивна), лекція.
 - Наочні: демонстрація, ілюстрація.
 - Семинарські заняття
- Методи навчання за характером логіки пізнання.
 - Аналітичний.
 - Методи синтезу.
 - Індуктивний метод.
 - Дедуктивний метод.
- Методи навчання за характером та рівнем самостійної розумової діяльності студентів.
 - Проблемний (проблемно-інформаційний)
 - Частково-пошуковий (евристичний)
 - Репродуктивний
 - Пояснювально-демонстративний

4. Активні методи навчання - використання технічних засобів навчання, диспути, круглі столи, історичний турнір, брейн – ринг, використання проблемних ситуацій, використання навчальних та контролюючих тестів, використання опорних конспектів лекцій.

5. Інтерактивні технології навчання - використання мультимедійних технологій, діалогове навчання.

9. Методи контролю

1. Рейтинговий контроль за 100-бальною шкалою оцінювання ЄКТС

2. Полікритеріальна оцінка поточної роботи студентів:

- рівень знань, продемонстрований на семінарських заняттях;
- активність під час обговорення питань, що винесені на заняття;
- експрес-контроль під час аудиторних занять;
- самостійне опрацювання теми в цілому чи окремих питань;
- написання рефератів;
- результати тестування;
- письмові завдання при проведенні контрольних робіт;
- виробничі ситуації.

4. Пряме врахування у підсумковій оцінці виконання студентом певного індивідуального завдання :

- навчально-дослідна робота;
- навчально-практичне дослідження із презентацією результатів тощо.

10. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота										С Р С	Разом за модулі та СРС	Ат е ста ція	Су - ма
Змістовий модуль 1 - 40 балів		Змістовий модуль 2 –30 балів											
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9		85 (70+15)	15	10 0	
20	20	6	6	6	6	6	5	5	15				

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
75-81	C		
69-74	D	задовільно	
60-68	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

11. Методичне забезпечення

1. Навчально - методичний комплекс з дисципліни «Законодавство і право в АПК », СНАУ, 2013 рік.

12. Рекомендована література Базова література

1. Конституція України від 28 червня 1996 р.
2. Закон України „Про внесення змін до Конституції України" від 8 грудня 2004 р.
3. Конституція Автономної Республіки Крим від 21.10.1998.
4. Про вибори Президента України: Закон України від 10.11.09.
5. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.97.
6. Про Верховну Раду Автономної Республіки Крим: Закон України від 10.02.98.
7. Про вибори депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад та сільських, селищних, міських голів: Закон України від 01.10.10.
8. Про вибори народних депутатів України: Закон України від 27.11.11.
9. Про всеукраїнський та місцеві референдуми: Закон України від 03.07.91.
10. Про державну службу: Закон України від 16.12.93.
11. Про комітети Верховної Ради України: Закон України від 04.04.95.
12. Про місцеві державні адміністрації: Закон України від 09.04.99.
13. Про представництво Президента України в Автономній Республіці Крим: Закон України від 02.03.00.
14. Про Рахункову палату: Закон України від 11.07.96.
15. Про статус народного депутата України: Закон України в редакції від 22.03.01.
16. Про статус депутатів місцевих рад: Закон України від 11.07.02.
17. Про Уповноваженого Верховної ради з прав людини: Закон України від 23.12.97.
18. Про органи самоорганізації населення: Закон України від 11.07.01.
19. Про звернення громадян: Закон України від 02.10.1996.
20. Про службу в органах місцевого самоврядування: Закон України від 07.06.2001.
21. Про Раду національної безпеки і оборони України: Закон України від 05.03.1998.

Допоміжна література

1. Балакірєва С. Р. Конституційне право України: Навчальний посібник. -К.; 2011.-210с.
2. Біленчук П. Д., Кравченко В. В., Підмогильний М. В. Місьцеве самоврядування. Муніципальне право. - К.; 2008.
3. Голованець В. Ф. Конституційне право України: Конспект лекцій. -К.; 2010.-216с.
4. Державне будівництво та місцеве самоврядування в Україні. Конспект лекцій / За ред. Світельської С.Ф. – НМЦ, 2009.
5. Державне будівництво та місцеве самоврядування в Україні: Підручник для студентів вищих навчальних закладів / За ред. С.Г. Серьогіної. – Х.: Право, 2008. – 256 с.
6. Кириченко В.М. Правознавство: Курс лекцій.- Запоріжжя: ЗНТУ, 2006.- 247с.
7. Конституційне право України: Підручник / За ред. В.Ф. Погорілка. 3-є вид.: - К.: Наукова думка, 2012.
7. Костюченко О. А. Основи конституційного права України: Конспект лекцій. - К.; 2011. - 56 с.
8. Кравченко В.В., Пітцик М.В. Муніципальне право України. Навч. посібник. – К.: Атака, 2008. – 672 с.
9. Лазор О.Д. Основи місцевого самоврядування: Навч. посібник. – Київ: Центр навчальної літератури, 2009. - 432 с.
10. Фрицький О. Ф. Конституційне право України: Підручник. - К.: Юрінком Інтер, 2010. - 509 с.